

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
професору Анні ЗАЙЦЕВІЙ
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента, кандидата географічних наук, доцента,
доцента кафедри міжнародних економічних відносин та логістики НІІ
«Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна
на дисертаційну роботу **Булгакової Ольги Олексіївни**
«Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній
сфері» на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю
292 Міжнародні економічні відносини

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Вибір теми дисертаційного дослідження є науково вмотивованим і своєчасним з огляду на зростання ролі інновацій як ключового чинника конкурентоспроможності національних економік та посилення значення міжнародного співробітництва у сфері створення, трансферу й комерціалізації нових знань і технологій. Для України ця проблематика набуває особливої ваги в умовах післявоєнного відновлення, коли структурна модернізація економіки, зміцнення технологічної спроможності та інтеграція до європейського й глобального інноваційного простору потребують не лише внутрішніх ресурсів, а й ефективних моделей зовнішньої інноваційної взаємодії.

Звернення до українсько-швейцарського формату співробітництва є обґрунтованим як з наукового, так і з практичного погляду. Швейцарія посідає провідні позиції у світовому інноваційному середовищі, має розвинену інституційну інфраструктуру підтримки інновацій, високий рівень взаємодії науки, бізнесу й держави та значний досвід комерціалізації технологічних рішень. В такому контексті аналіз можливостей адаптації швейцарського досвіду та виявлення перспективних напрямів двосторонньої співпраці

створюють підґрунтя для поглиблення наукових підходів до міжнародного інноваційного співробітництва й одночасно мають прикладне значення для формування стратегій розвитку інноваційної сфери в Україні.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в межах тем: «Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів» (№ державної реєстрації 0120U100907), у межах якої визначено особисто автором асиметрію інноваційного потенціалу економік України та Швейцарії, та «Міжнародні економічні відносини в контексті глобальної цифровізації» (№ державної реєстрації: 0123U101982), в межах якої узагальнено бар'єри в розвитку інноваційної складової українсько-швейцарських економічних відносин.

3. Характеристика основних положень роботи.

Дисертаційна робота Булгакової Ольги Олексіївни характеризується належним рівнем теоретичної значущості, оскільки спрямована на поглиблення наукових підходів до дослідження міжнародного співробітництва в інноваційній сфері та формування цілісного бачення українсько-швейцарської взаємодії як складової глобальної інноваційної екосистеми. Зміст роботи має внутрішню цілісність та засвідчує, що авторкою послідовно реалізовано логіку наукового дослідження: від теоретичного осмислення концептуальних засад і методичних підходів до комплексного емпіричного аналізу сучасного стану українсько-швейцарського інноваційного співробітництва та обґрунтування практично зорієнтованих стратегічних напрямів його розвитку.

Позитивною характеристикою дисертаційної роботи є різноманітність використаного методичного інструментарію, що підпорядкований логіці розв'язання поставлених завдань, створює підґрунтя для переконливого розкриття предмета дисертаційної роботи та підтверджує належний рівень дослідницької культури авторки. Використання компаративного аналізу, класифікації, SWOT-аналізу, аналітичного підходу, системного аналізу і синтезу, кейс-стаді та економетричних методів дало змогу забезпечити

достатній рівень наукової обґрунтованості одержаних результатів, а також сформувані послідовний причинно-наслідковий зв'язок між теоретичними положеннями, емпіричними даними та практичними рекомендаціями.

Перший розділ дисертації має виразний теоретико-методичний характер і містить детальний аналіз концептуальних основ розвитку міжнародного інноваційного співробітництва, глобальної інноваційної екосистеми та методичного інструментарію дослідження двосторонніх відносин у цій сфері. Його зміст формує належну наукову основу для подальших аналітичних узагальнень.

Другий розділ має комплексний аналітичний характер і присвячений дослідженню особливостей розвитку інноваційного потенціалу економік України та Швейцарії, аналізу ефективності чинних механізмів українсько-швейцарського економічного співробітництва в інноваційній сфері та систематизації викликів, що впливають на його розвиток.

Третій розділ має прикладний характер і є результатом узагальнення теоретичних та емпіричних досліджень автора, оскільки в ньому обґрунтовано агроінновації як пріоритетний напрям активізації українсько-швейцарського інноваційного співробітництва та запропоновано організаційно-правовий механізм його розвитку.

Основні положення дисертаційної роботи свідчать про високий рівень наукової підготовленості здобувачки, належну методичну точність, послідовність наукового мислення та вміння поєднувати теоретичні узагальнення з результатами емпіричного аналізу.

Положення, винесені на захист, мають належний рівень аргументації, є внутрішньо логічними, підтверджуються використаними емпіричними даними та загалом засвідчують, що дисертація є цілісним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають теоретичне і практичне значення для подальшого розвитку наукових досліджень у сфері міжнародного інноваційного співробітництва.

4. Найважливіші наукові результати, що містяться в дисертації.

До найважливіших наукових результатів дисертаційної роботи Булгакової Ольги Олексіївни належать положення, які формують її концептуальне, аналітичне та прикладне ядро. Насамперед слід відзначити удосконалення теоретико-методичного підходу до використання моделі «потрійної спіралі» як концептуальної основи розвитку міжнародного

інноваційного співробітництва. Авторка виходить за межі традиційного трактування моделі як взаємодії університету, бізнесу та держави і розглядає її як гнучку мережу взаємопов'язаних акторів, здатну еволюціонувати під впливом цифровізації та глобалізації.

Вагомим результатом дисертації є також запропонований концептуальний дизайн глобальної інноваційної екосистеми, що ґрунтується на синергетичній дії міжнародного інноваційного співробітництва, міжнародних потоків знань і капіталу та інституційно-правової інфраструктури транскордонної інноваційної діяльності. Цінність цього положення полягає у системному представленні глобального інноваційного простору як багаторівневої взаємопов'язаної системи, а у науковому вимірі такий підхід розширює аналітичну рамку дослідження міжнародних інноваційних процесів і дозволяє розглядати двостороннє співробітництво не ізольовано, а в межах більш широкої архітектури глобальної інноваційної взаємодії.

До змістовно важливих результатів належить удосконалена порівняльна характеристика первісного інноваційного потенціалу України та Швейцарії в контексті їхнього міжнародного інноваційного співробітництва на основі SWOT-аналізу. Її значущість полягає не лише у виявленні сильних і слабких сторін, можливостей і загроз для обох країн, а й у встановленні відмінностей у профілях успіху та обмежень, які формують підґрунтя для взаємодоповнювальної співпраці. Це дозволяє перейти від звичайного порівняння інноваційних потенціалів до більш глибокого бачення можливостей комплементарної кооперації між Україною та Швейцарією.

Окремої уваги заслуговує комплексна оцінка ефективності чинних механізмів двостороннього українсько-швейцарського інноваційного співробітництва, здійснена на основі множинного регресійного та кластерного аналізів. Сильна сторона цього результату полягає у поєднанні кількісного інструментарію з аналізом змісту реальних механізмів співпраці. Практичне значення такого підходу полягає в можливості не лише охарактеризувати наявні інструменти українсько-швейцарської взаємодії, а й виокремити серед них найбільш дієві та менш результативні і створює підстави для більш обґрунтованого вибору напрямів підтримки двосторонньої інноваційної політики, концентрації ресурсів на ефективних формах взаємодії та перегляду тих механізмів, які мають переважно декларативний характер.

До результатів, що мають виразну методичну цінність, належить методичний інструментарій оцінки ефективності двосторонніх НДДКР-проектів у межах міжнародного інноваційного співробітництва, який ґрунтується на багатокритеріальному підході та інтегрує науково-технологічний, економічний, соціальний і стратегічний ефекти. Запропонований підхід дає можливість більш комплексно оцінювати спільні дослідницькі ініціативи, що є важливим як для подальших наукових досліджень у цій сфері, так і для практики відбору та супроводу міжнародних інноваційних проектів.

Науково значущим є і результат, пов'язаний із систематизацією викликів у розвитку інноваційної складової українсько-швейцарського економічного співробітництва за широким спектром критеріїв і дозволяє розглядати бар'єри не фрагментарно, а як багатовимірну систему обмежень, що мають різну природу, масштаб і часовий горизонт подолання.

Серед найбільш вагомих результатів дисертації слід також виокремити обґрунтування доцільності використання організаційно-правового механізму розвитку українсько-швейцарського співробітництва у сфері агроінновацій. Практичне значення цього положення полягає в тому, що авторка пропонує не загальні декларативні рекомендації, а структурований механізм, орієнтований на врахування передумов, результатів, перспектив і викликів впровадження інновацій для обох країн.

В цілому найважливіші наукові результати, що містяться в дисертації, характеризуються внутрішньою логічною узгодженістю, науковою самостійністю та належним рівнем обґрунтованості. Їх значення виявляється як у прирості наукових уявлень про розвиток міжнародного інноваційного співробітництва, так і у можливості практичного використання окремих положень при формуванні стратегій українсько-швейцарської взаємодії в інноваційній сфері. Це дає підстави розглядати дисертацію як змістовне і завершене дослідження, що містить результати, важливі для подальшого розвитку відповідного напрямку наукових досліджень і практики міжнародних економічних відносин.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі Булгакової Ольги Олексіївни, є

належним, що забезпечується, насамперед, чітко окресленою логікою дослідження, відповідністю змісту роботи поставленій меті та завданням, а також узгодженістю між об'єктом, предметом, методами дослідження і сформульованими науковими результатами.

Достовірність одержаних результатів забезпечується використанням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, підібраних відповідно до характеру поставлених завдань. Додатковим чинником достовірності є використання спеціального програмного забезпечення для моделювання та проведення обчислень, зокрема MS Excel і MathCad.

Належний рівень обґрунтованості висновків підтверджується також інформаційною базою дослідження. Авторка спирається на наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, аналітичні матеріали та звіти міжнародних організацій і науково-дослідних центрів, нормативно-правову базу України та Швейцарії, дані профільних урядових інституцій обох держав, а також статистичні матеріали офіційних національних та міжнародних джерел.

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертації характеризуються внутрішньою логічною узгодженістю. Положення, винесені на захист, пов'язані з основними результатами, одержаними в межах усіх трьох розділів роботи. Новизна одержаних результатів у роботі сформульована чітко й має належний рівень наукової визначеності.

Додатковим підтвердженням достовірності та наукової доброчесності результатів є їх апробація на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, форумах і круглих столах, а також відображення основних положень дисертації у наукових публікаціях автора. Результати дослідження викладені у 17 працях, з яких 6 опубліковано у наукових фахових виданнях України.

Загалом наукові положення, висновки і рекомендації дисертації є достатньо обґрунтованими, достовірними та такими, що мають ознаки наукової новизни.

6. Практична значущість результатів дисертаційного дослідження.

Практична значущість результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що сформульовані авторкою теоретичні положення, аналітичні узагальнення та практичні рекомендації можуть бути використані у процесі формування та реалізації підходів до розвитку міжнародного співробітництва в інноваційній сфері, а також при визначенні стратегічних пріоритетів технологічної

модернізації економіки України в умовах післявоєнного відновлення. Прикладний потенціал роботи посилюється тим, що запропоновані в ній положення доведено до рівня концептуальних рішень, стратегічних напрямів співпраці та механізмів їх реалізації.

Практичну цінність мають насамперед запропонований організаційно-правовий механізм розвитку українсько-швейцарського співробітництва у сфері агроінновацій, методичний інструментарій оцінки ефективності двосторонніх НДДКР-проектів, а також підходи до систематизації викликів у розвитку інноваційної складової двостороннього економічного співробітництва. Зазначені результати можуть бути використані у діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування при розробленні програм підтримки інноваційного розвитку, у практиці суб'єктів господарювання при формуванні моделей міжнародної технологічної взаємодії, а також у роботі освітніх і наукових установ при підготовці навчально-методичних матеріалів, викладанні фахових дисциплін та подальших наукових дослідженнях з проблематики міжнародного інноваційного співробітництва.

Результати дисертації мають прикладне значення і з огляду на можливість їх використання для обґрунтування напрямів українсько-швейцарської інноваційної взаємодії, удосконалення інструментів оцінювання результативності спільних проектів, а також формування більш системного бачення інституційних, економічних і організаційних передумов двостороннього співробітництва в інноваційній сфері.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Структура та оформлення дисертації повністю відповідають чинним вимогам, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Дисертаційне дослідження Булгакової Ольги Олексіївни вирізняється чіткою логікою побудови, належним рівнем теоретичного опрацювання проблеми, високою обґрунтованістю висновків і послідовним переходом від концептуально-методичних засад до емпіричного аналізу та прикладних рекомендацій. Робота має цілісний характер, засвідчує добру наукову підготовку здобувачки і містить результати, що мають теоретичну та практичну цінність. Однак окремі положення дисертації є предметом наукової дискусії:

1. В першому розділі, де авторка обґрунтовує використання моделі «потрійної спіралі» як концептуальної основи розвитку міжнародного інноваційного співробітництва, дискусійним видається питання про достатність саме цієї моделі для пояснення сучасних транскордонних інноваційних процесів. З огляду на те, що в роботі одночасно акцентовано вплив цифровізації, відкритих інновацій, мережевого суспільства та багаторівневої інституційної взаємодії, потребувало б додаткового обґрунтування, чому саме модель «потрійної спіралі», а не ширші конструкції на кшталт «четверної» чи «п'ятикратної» спіралі, визначена як базова аналітична рамка дослідження (с. 46-48).

2. В другому розділі, в частині порівняльної характеристики інноваційного потенціалу України та Швейцарії, певну дискусійність викликає використання SWOT-аналізу не лише як інструменту структурованого зіставлення, а й як підґрунтя для формування науково обґрунтованих прогнозів щодо майбутньої динаміки двостороннього партнерства. Авторський підхід є методично цікавим, але потребує більш вагомого пояснення меж прогностичних можливостей SWOT-аналізу, оскільки він традиційно розглядається передусім як якісний інструмент стратегічної діагностики (с. 110-113).

3. Дискусійним у другому розділі є також питання методичної прозорості комплексної оцінки ефективності чинних механізмів українсько-швейцарського інноваційного співробітництва на основі регресійного та кластерного аналізів. Оскільки на цій основі зроблено висновки щодо стратифікації механізмів за ступенем дієвості, доцільним було б більш розгорнуто представити логіку формування вхідних показників, принципи їх порівнянності та вибір критеріїв, за якими окремі форми співробітництва віднесено до високоефективних, середноефективних або низькоефективних (с. 126-134).

4. В третьому розділі дискусійний характер має положення щодо обґрунтування агроінновацій як пріоритетного напрямку активізації українсько-швейцарського інноваційного співробітництва. Такий вибір загалом є логічним і практично вмотивованим, однак в контексті попереднього аналізу, де серед релевантних напрямів фігурують також ІТ, біотехнології, машинобудування та інші сфери, потребувало б дещо ширшого порівняльного обґрунтування, чому саме агроінноваційний сектор визначено як найбільш перспективний для двосторонньої співпраці (с. 164-166).

5. Окрему наукову дискусію має запропонований в третьому розділі організаційно-правовий механізм розвитку українсько-швейцарського співробітництва у сфері агроінновацій, побудований на основі гармонізованих моделей інноватизації національних АПК за допомогою спеціалізованих дронів. Концептуально цей підхід є цікавим і має виразний прикладний потенціал, однак окремого додаткового опрацювання, на наш погляд, потребує питання масштабованості такого механізму, зокрема з урахуванням відмінностей у нормативному середовищі, інституційній спроможності та практиках регулювання використання аграрних БПЛА в Україні та Швейцарії (с. 199-202).

Наведені зауваження мають дискусійний і рекомендаційний характер. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, а виключно окреслюють ті аспекти, які можуть стати предметом подальшого наукового обговорення та розвитку авторських положень у майбутніх дослідженнях.

В цілому, дисертація Булгакової О.О. є самостійним, завершеним дослідженням, яке має значну наукову новизну та прикладну цінність.

9. Загальний висновок щодо дисертаційної роботи.

Дисертаційне дослідження Булгакової Ольги Олексіївни присвячене теоретичному обґрунтуванню, аналітичному осмисленню та розробленню практичних засад розвитку українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері в контексті сучасних глобальних трансформацій та потреб післявоєнного відновлення економіки України. Актуальність теми є безперечною, оскільки в умовах глобальної конкуренції, технологічних трансформацій і потреб післявоєнного відновлення економіки України особливого значення набуває пошук ефективних моделей міжнародного співробітництва в інноваційній сфері. Звернення авторки до українсько-швейцарського вектору інноваційної взаємодії є своєчасним і науково вмотивованим, з огляду на потребу в обґрунтуванні перспективних напрямів двостороннього партнерства та адаптації релевантного зарубіжного досвіду. Рівень актуальності, структура, логіка викладу, наукова повнота та якість оформлення дисертаційної роботи Булгакової Ольги Олексіївни на тему «Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу

вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Отже, вважаю, що Булгакова Ольга Олексіївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини.

Офіційний рецензент:

Доцент кафедри
міжнародних економічних відносин та логістики
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна,
кандидат географічних наук, доцент

 Олена ХАНОВА

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЄ
Начальник відділу
кадрів

ХАНОВА ОЛЕНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

Результат перевірки підпису	Підпис вірний
П.І.Б.	ХАНОВА ОЛЕНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА
РНОКПП	2844211145
Організація (установа)	ФІЗИЧНА ОСОБА
Код ЄДРПОУ	
Посада	
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача)	14:02:58 05.05.2026
Сертифікат виданий	КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер	5E984D526F82F38F040000009AED1A0219A37207
Тип носія особистого ключа	Захищений
Алгоритм підпису	dstu4145
Тип підпису	Кваліфікований
Формат підпису	CAAdES-T
Сертифікат	Кваліфікований

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
професору Анні Зайцевій
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора економічних наук, професора кафедри міжнародної економіки Західноукраїнського національного університету Лизун Марії Володимирівни на дисертацію Булгакової Ольги Олексіївни на тему: «Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Сучасна парадигма розвитку світової економіки визначається переходом до інноваційно-орієнтованої моделі зростання, у межах якої ключовими чинниками конкурентоспроможності виступають науково-технологічний потенціал, здатність до генерації та комерціалізації знань, а також ефективність інтеграції у глобальні інноваційні мережі. В умовах поглиблення глобалізаційних процесів і посилення технологічної конкуренції міжнародне інноваційне співробітництво стає визначальним інструментом забезпечення сталого економічного розвитку країн.

Для України зазначена проблематика набуває особливої уваги в контексті повномасштабної війни та необхідності повоєнної відбудови економіки на якісно нових засадах. Відновлення національної економіки вимагає переходу від сировинно-орієнтованої моделі до інноваційної, що передбачає активізацію міжнародного науково-технологічного співробітництва, інтеграцію до європейського дослідницького простору та залучення передових технологій.

У цьому контексті особливої актуальності набуває розвиток двосторонніх відносин із країнами, що демонструють високий рівень інноваційного розвитку. Швейцарія, яка стабільно посідає провідні позиції у світових рейтингах інноваційності, виступає важливим партнером України у сфері трансферу технологій, розвитку науково-дослідних проєктів та формування ефективних інституційних моделей інноваційної діяльності. Дослідження українсько-швейцарського співробітництва дозволяє

ідентифікувати ефективні механізми взаємодії та адаптувати їх до умов функціонування національної економіки.

Крім того, тематика дисертації відповідає науковим напрямкам досліджень міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в межах таких тем: «Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів» (номер державної реєстрації 0120U100907), «Міжнародні економічні відносини в контексті глобальної цифровізації» (номер державної реєстрації: 0123U101982).

Таким чином, дисертаційна робота Булгакової О.О. є своєчасним, актуальним і науково обґрунтованим дослідженням, яке спрямоване на вирішення важливого науково-практичного завдання – формування ефективних механізмів розвитку міжнародного інноваційного співробітництва України в умовах сучасних глобальних викликів та повоєнної трансформації економіки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Дисертаційна робота Булгакової О.О. характеризується належним рівнем наукової обґрунтованості отриманих результатів, логічною послідовністю викладення матеріалу та цілісністю авторської концепції дослідження.

Обґрунтованість наукових положень забезпечується чітко сформульованою метою, визначеними завданнями та їх послідовною реалізацією у структурі роботи. Автором застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що відповідають поставленим завданням та дозволяють отримати достовірні результати. Зокрема, використання методів економетричного аналізу, зокрема методу найменших квадратів, забезпечило кількісну оцінку впливу ключових факторів на ефективність українсько-швейцарського інноваційного співробітництва.

Важливим елементом обґрунтованості результатів є використання SWOT-аналізу для оцінки інноваційного потенціалу України та Швейцарії, що дало змогу систематизувати сильні та слабкі сторони, можливості і загрози розвитку двостороннього співробітництва. Крім того, у роботі застосовано системний підхід до аналізу міжнародного інноваційного співробітництва як складної багаторівневої системи взаємодії економічних агентів.

Достовірність отриманих результатів підтверджується використанням широкої та репрезентативної інформаційної бази дослідження. Зокрема, автор спирається на офіційні статистичні дані міжнародних організацій, аналітичні матеріали, наукові публікації, що забезпечує об'єктивність та надійність зроблених висновків. Узагальнення значного масиву емпіричних даних дозволило сформулювати обґрунтовані наукові положення щодо

закономірностей розвитку українсько-швейцарського інноваційного співробітництва.

Сформульовані у дисертації висновки є логічним підсумком проведеного дослідження, випливають із отриманих результатів та відповідають поставленій меті і завданням роботи. Рекомендації автора мають прикладний характер, ґрунтуються на результатах кількісного та якісного аналізу і спрямовані на підвищення ефективності міжнародного інноваційного співробітництва України.

Наукова новизна положень і результатів, одержаних особисто здобувачем та поданих на захист. Серед основних наукових результатів, які характеризують новизну виконаного Булгаковою О.О. дослідження, слід визначити наступні:

запропоновано науково-методичний підхід до застосування моделі «потрійної спіралі» у міжнародному інноваційному співробітництві шляхом її адаптації до умов транскордонної взаємодії між державою, бізнесом та науково-освітнім сектором (с. 46–48);

обґрунтовано організаційно-правовий механізм розвитку співпраці у сфері агроінновацій (с. 180–186), зокрема щодо впровадження безпілотних літальних апаратів, що враховує специфіку швейцарського законодавства та потреби модернізації українського АПК (включаючи розробку авторської моделі інноватизації АПК, рис. 3.2);

запропоновано концептуальний дизайн глобальної інноваційної екосистеми (с. 48–65), який базується на синергії міжнародного науково-технічного співробітництва, транскордонних потоків капіталу та знань, а також багаторівневої інституційно-правової інфраструктури. Це дозволило ідентифікувати роль гнучких мережевих структур в умовах переходу до парадигми «Mode 2» та цифровізації глобальних зв'язків;

удосконалено методику оцінки потенціалу двостороннього інноваційного співробітництва (с. 110–114) на основі порівняльного SWOT-аналізу інноваційних систем України та Швейцарії (табл. 2.10). Це дозволило виявити зони комплементарності для поєднання швейцарських технологій з українським інтелектуальним капіталом;

здійснено комплексну економетричну оцінку ефективності українсько-швейцарського інноваційного співробітництва з використанням регресійного аналізу та кластеризації, що дозволило ідентифікувати ключові фактори впливу та здійснити типологізацію напрямів співпраці (с. 135–137);

розвинуто класифікацію викликів та бар'єрів розвитку українсько-швейцарського співробітництва, яку систематизовано за 8 групами з виокремленням впливу воєнних ризиків як окремої категорії, та стратегічні

орієнтири залучення швейцарського досвіду (с. 165–179) для розбудови інноваційної інфраструктури України в умовах післявоєнного відновлення.

Значимість результатів дослідження для науки і практики, рекомендації щодо їх використання.

Наукова значущість роботи Булгакової О. О. полягає у поглибленні теоретико-методологічних засад дослідження міжнародного інноваційного співробітництва. Автором розвинуто концептуальні підходи до функціонування глобальних інноваційних екосистем та адаптовано модель «потрійної спіралі» до умов цифрової економіки. Отримані результати збагачують теорію міжнародних економічних відносин у частині механізмів трансферу технологій та інноваційної взаємодії країн із різним рівнем технологічного розвитку.

Практичне значення отриманих результатів підтверджується розробкою конкретних пропозицій, спрямованих на інтенсифікацію економічних зв'язків між Україною та Швейцарією. Результати дослідження, які мають прикладний характер, знайшли застосування в діяльності установ та підприємств. Розробки автора впроваджено в діяльність ТОВ «Харківський бронетанковий завод» (довідка про впровадження № 51-11 від 04.12.2025); селянським фермерським господарством «ТАТІАНА» (довідка про впровадження № 104 від 03.12.2025); Садівничим товариством «ПРИБОЙ» (довідка про впровадження № 2025-5 від 29.11.2025); Гетеборзькою школою бізнесу, економіки та права Гетеборзького університету (м. Гетеборг, Швеція) (довідка про впровадження № 1 від 19.12.2025), а також в освітньому процесі ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна при викладанні дисциплін «Світова економіка», «Економіка України в умовах трансформації» та «Гео економічна стратегія України» (довідка про впровадження № 0201/137 від 15.01.2026).

Особистий внесок здобувача

Основні положення дисертаційного дослідження, висновки та практичні рекомендації щодо використання отриманих результатів оприлюднені автором і пройшли апробацію на науково-практичних конференціях різного рівня. Основні ідеї, положення та результати наукового дослідження відображені в наукових публікаціях автора. Результати дослідження опубліковано у 17 працях загальним обсягом 6,3 д.а., у тому числі у 6-ти статтях у наукових фахових виданнях України. Загальний обсяг опублікованого матеріалу, що належить особисто дисертанту, становить 6,15 д.а. Із наукових праць, що опубліковано у співавторстві, в дисертації використано ті ідеї та положення, які є результатом власних розробок автора,

що конкретизовано у списку публікацій. Зміст анотації відтворює основні положення дослідження.

Профіль видань та зміст наукових праць відповідає встановленим вимогам щодо повноти висвітлення отриманих результатів дисертаційної роботи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Текст дисертаційної роботи Булгакової Ольги Олексіївни за результатами перевірки на наявність текстових запозичень не містить запозичень без належного посилання на джерела та відповідає принципам академічної доброчесності. Усі наявні у роботі посилання на джерела зроблені із дотриманням норм законодавства про авторське право і суміжні права.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

1. У теоретичній частині роботи (розділ 1) авторка ґрунтовно розкриває концепцію «Mode 2» та цифровізації знань. Проте, в умовах сучасного глобального середовища, доцільно було б ширше висвітлити роль кібербезпеки як невід'ємного елементу міжнародної інноваційної співпраці, враховуючи високу цифрову активність обох країн.

2. Здійснюючи компаративний аналіз інноваційних систем України та Швейцарії (розділ 2, с. 110-114), здобувачка справедливо вказує на лідерство Швейцарії. Водночас, у роботі було б цікаво подати глибший аналіз того, як саме децентралізована модель управління Швейцарії (вплив кантонів на інноваційну політику) може бути адаптована до умов поточної реформи децентралізації в Україні.

3. Проведений SWOT-аналіз інноваційного потенціалу України та Швейцарії (с. 110-114) є змістовним і логічно структурованим. Водночас його доцільно було б підсилити кількісною оцінкою визначених факторів або використанням інтегральних індексів, що дозволило б підвищити об'єктивність отриманих висновків.

4. При обґрунтуванні стратегічних напрямів співпраці (розділ 3) основний акцент зроблено на агроінноваціях та використанні БПЛА. Хоча цей напрям є надзвичайно перспективним, поза достатньою увагою залишився сектор фінансових технологій (FinTech) та блокчейн-технологій, де Швейцарія (зокрема «Криптодолина» у Цугу) є світовим хабом, а Україна має потужний ІТ-потенціал.

5. Авторка здійснює ґрунтовну класифікацію викликів у розвитку інноваційної складової українсько-швейцарського економічного співробітництва (с. 157), виокремлюючи безпековий фактор. Проте дискусійним залишається питання механізмів страхування інвестицій та захисту прав інтелектуальної власності. Швейцарські компанії традиційно демонструють високу чутливість до правової захищеності своїх патентів та розробок. Доцільно було б конкретизувати, які саме зміни є критично

демонструють високу чутливість до правової захищеності своїх патентів та розробок. Доцільно було б конкретизувати, які саме зміни є критично необхідними для того, щоб швейцарські R&D-центри відкривали свої філії в Україні під час або відразу після завершення воєнного стану.

Наведені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки проведеного дослідження, його практичну цінність.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Булгакової Ольги Олексіївни на тему «Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, містить конкретні наукові результати, які дозволяють вирішити важливе наукове завдання, а саме: обґрунтувати теоретичні засади та розробити практичні рекомендації з розвитку міжнародного інноваційного співробітництва між Україною та Швейцарією.

Вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022р., а її автор Булгакова Ольга Олексіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри міжнародної економіки
Навчально-наукового інституту
міжнародних відносин ім. Б. Д. Гаврилишина
Західноукраїнського національного університету

М. В. Лизун

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 18:00:44 05.05.2026

Назва файлу з підписом: Відгук Лизун М.В.pdf.p7s
Розмір файлу з підписом: 748.4 КБ

Перевірені файли:
Назва файлу без підпису: Відгук Лизун М.В.pdf
Розмір файлу без підпису: 731.1 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ЛИЗУН МАРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА
П.І.Б.: ЛИЗУН МАРІЯ ВОЛОДИМИРІВНА
Країна: Україна
РНОКПП: 2959311081
Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 18:00:42
05.05.2026
Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер: 5E984D526F82F38F0400000027F82E01FF078407
Алгоритм підпису: ДСТУ 4145
Тип підпису: Удосконалений
Тип контейнера: Підпис та дані в одному файлі (CAAdES enveloped)
Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)
Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.04.06 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
професору Анні ЗАЙЦЕВІЙ
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного опонента - доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри фінансів, банківської справи та страхування Дніпровського державного аграрно-економічного університету **Халатур Світлани Миколаївни** на дисертацію **Булгакової Ольги Олексіївни** на тему **«Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері»**, на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Вибір теми дослідження зумовлений об'єктивною потребою поглибленого наукового аналізу перспектив і механізмів розвитку міжнародного інноваційного співробітництва України зі стратегічними партнерами, зокрема зі Швейцарією, яка належить до провідних світових центрів креативної економіки, високих технологій і науково-дослідних компетенцій. У контексті сучасних трансформацій глобального економічного середовища та посилення конкуренції на ринках інноваційних продуктів співробітництво між Україною та Швейцарією набуває особливого значення як чинник підвищення інноваційної спроможності, технологічної незалежності та стійкого розвитку української економіки.

Актуальність обраної проблематики посилюється необхідністю пошуку ефективних моделей залучення передових технологій, стимулювання трансферу знань та формування інституційного середовища, здатного забезпечити інтеграцію українських інноваційних систем у європейський та світовий науково-технологічний простір. Швейцарія, будучи лідером міжнародних рейтингів інноваційності та країною з одним із найрозвинутіших науково-дослідних секторів, виступає перспективним партнером для

реалізації спільних наукових, освітніх, інженерних та технологічних проєктів, що може стати каталізатором структурних змін в українській економіці.

Важливою передумовою вибору теми є посилення ролі міжнародного інноваційного партнерства у відновленні та модернізації економіки України в умовах воєнних і поствоєнних викликів. Сучасний етап розвитку країни вимагає активізації інвестицій у високотехнологічні галузі, формування інноваційної інфраструктури, розвитку кластерів, стартап-екосистем та підвищення рівня комерціалізації наукових результатів. Швейцарські практики підтримки наукових досліджень, інноваційного підприємництва та управління якістю можуть бути адаптовані як зразкові орієнтири для формування конкурентоспроможної національної інноваційної моделі.

Крім того, українсько-швейцарське співробітництво в інноваційній сфері має значний нереалізований потенціал, зокрема у напрямках біотехнологій, фармацевтичної галузі, агроінновацій, цифрових технологій, машинобудування та зеленої енергетики. Наукове обґрунтування механізмів активізації такого партнерства дозволить визначити нові точки зростання, оптимізувати інституційні інструменти підтримки, удосконалити механізми міжнародного трансферу технологій та забезпечити синергію між українськими й швейцарськими суб'єктами інноваційної діяльності.

Таким чином, тема дослідження є науково значущою, практично орієнтованою та відповідає стратегічним пріоритетам розвитку України. Її вибір обумовлений потребою теоретичного обґрунтування та формування ефективних механізмів розширення українсько-швейцарського інноваційного партнерства як важливого інструмента підвищення міжнародної конкурентоспроможності національної економіки, забезпечення її технологічного оновлення і створення передумов сталого довгострокового розвитку.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота Булгакової Ольги Олексіївни виконана відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри міжнародних економічних

відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в межах тем: «Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів» (номер державної реєстрації 0120U100907), у межах якої визначено особисто автором асиметрію інноваційного потенціалу економік України та Швейцарії, та «Міжнародні економічні відносини в контексті глобальної цифровізації» (номер державної реєстрації: 0123U101982), в межах якої узагальнено бар'єри в розвитку інноваційної складової українсько-швейцарських економічних відносин (довідка № 4001-33/16 від 06.11.2025).

Таким чином, дослідження Ольги Булгакової не лише узгоджується з науковими планами та стратегічними дослідницькими пріоритетами університету, але й має суттєве прикладне значення для формування сучасної політики інноваційного розвитку, технологічної модернізації та зміцнення міжнародних економічних зв'язків України. Отримані наукові результати сприятимуть виробленню ефективних механізмів державної підтримки інновацій, удосконаленню інституційного середовища для міжнародного технологічного партнерства, а також формуванню політик, орієнтованих на інтеграцію України у провідні європейські та глобальні інноваційні екосистеми. Розроблені у межах дослідження рекомендації матимуть безпосередній вплив на підвищення інноваційної конкурентоспроможності України, активізацію співпраці зі Швейцарією у сферах високих технологій, наукових досліджень та комерціалізації інновацій.

3. Характеристика основних положень роботи.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційній роботі, відзначаються високим ступенем наукової обґрунтованості, внутрішньою логічною узгодженістю та практичною значущістю. Авторка здійснила комплексне дослідження із залученням широкого кола сучасних українських та зарубіжних джерел, що висвітлюють ключові тенденції розвитку міжнародного інноваційного співробітництва,

зокрема в межах українсько-швейцарського партнерства. Ґрунтуючись на результатах аналізу провідних теоретичних концепцій, емпіричних даних та практик Швейцарії як світового лідера інноваційності, вона сформувала виважені наукові висновки, які відповідають сучасному рівню знань у галузі міжнародної інноваційної економіки та мають безпосередній прикладний характер.

Апробація основних положень у практичних умовах, зокрема під час аналізу чинних програм співпраці, інструментів підтримки інновацій, діяльності спільних освітньо-наукових ініціатив і високотехнологічних проєктів, підтверджує їхню релевантність, дієвість і потенціал подальшого практичного використання. Особливу цінність становлять рекомендації щодо активізації українсько-швейцарських інноваційних зв'язків, оптимізації механізмів міжнародного трансферу технологій, розширення участі українських суб'єктів інноваційної діяльності у спільних дослідницьких програмах та формування сприятливого інституційного середовища для реалізації партнерських проєктів. Запропоновані підходи охоплюють економічні, організаційні, управлінські та інфраструктурні аспекти, що забезпечує їх міждисциплінарний характер і практичну значущість.

У роботі також акцентується увага на стратегічній важливості міжнародної науково-технологічної інтеграції України з Швейцарією як чинника посилення інноваційної спроможності, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та прискорення технологічної модернізації. Значення отриманих результатів полягає у їх потенціалі сприяти формуванню ефективної державної політики у сфері підтримки інновацій, залучення іноземних технологічних інвестицій і розвитку високотехнологічних кластерів на основі передового швейцарського досвіду.

Теоретична база дисертації ґрунтується на аналізі праць провідних дослідників у сферах міжнародного інноваційного менеджменту, технологічного трансферу, економіки знань та політики науково-технічного

розвитку. Авторка успішно застосовує ці теоретичні засади для розробки моделей і стратегій розвитку українсько-швейцарського співробітництва, що відповідають сучасним вимогам глобальної інноваційної економіки. Важливо, що робота не обмежується оглядом наявних досліджень: у ній запропоновано нові підходи до формування ефективного механізму двостороннього інноваційного партнерства, окреслено перспективні напрями спільних дослідницьких, технологічних і підприємницьких проєктів, а також визначено потенціал синергії між інноваційними екосистемами України та Швейцарії.

Засоби дослідження, які обрала авторка, є комплексними і багатогранними. У дисертаційній роботі було використано комплексний методичний інструментарій, який поєднав кількісні та якісні підходи. До них відносяться: компаративний (порівняльний) аналіз; метод класифікації такластеризації; метод SWOT-аналізу; аналітичний метод; метод системного аналізу та синтезу; метод «кейс-стаді»; економетричні методи. Для моделювання та проведення обчислень використано спеціальне програмне забезпечення: MS Excel, MathCad. Достовірність та обґрунтованість наукових положень і висновків дисертації підтверджуються багатим емпіричним матеріалом. Інформаційною базою дисертаційної роботи стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, а також аналітичні матеріали та звіти міжнародних організацій й науково-дослідних центрів (WIPO, UNCTADstat Data centre, OECD), нормативно-правова база України та Швейцарії, дані профільних урядових інституцій обох держав (Державного секретаріату Швейцарії з економічних питань, Швейцарського агентства з розвитку та співробітництва, Національного фонду досліджень України, Українського фонду стартапів). Також автором були використані статистичні матеріали Національного банку та Державної служби статистики України, Федерального статистичного офісу Швейцарії, та спеціалізованих онлайн-платформ (Statista, TradeMap). Такий широкий спектр джерел дозволяє отримати всебічну і багатогранну картину для формулювання наукових висновків.

Перший розділ дисертації вирізняється ґрунтовним опрацюванням теоретико-методологічних засад дослідження розвитку міжнародного співробітництва в інноваційній сфері. У ньому послідовно розкрито концептуальні основи інноваційної взаємодії між державами, охарактеризовано еволюцію наукових підходів до трактування інноваційного партнерства та визначено ключові закономірності функціонування сучасної глобальної інноваційної екосистеми. Значну увагу приділено структурним елементам світового інноваційного простору, механізмам циркуляції знань, ролі наукових центрів та високотехнологічних кластерів у формуванні міжнародних інноваційних зв'язків. У підрозділі 1.3, присвяченому методичному інструментарію, систематизовано сучасні методи та моделі оцінювання двосторонніх інноваційних відносин, обґрунтовано вибір аналітичного апарату для дослідження українсько-швейцарського співробітництва. Теоретичні напрацювання розділу формують наукову базу для подальших аналітичних і прикладних досліджень.

Другий розділ має виражений аналітичний характер і присвячений комплексному дослідженню особливостей розвитку українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері. На основі порівняльного аналізу розкрито специфіку інноваційного потенціалу економік України та Швейцарії, виявлено сильні та слабкі сторони їхніх національних інноваційних систем. Проведене оцінювання існуючих механізмів двосторонньої взаємодії дозволило визначити ефективність чинних інструментів та виявити напрями їх подальшої оптимізації. Окремий акцент зроблено на зовнішніх і внутрішніх викликах, що виступають каталізаторами оновлення та посилення інноваційної складової співробітництва, зокрема: трансформація глобальних ланцюгів доданої вартості, потреби відбудови України, технологічні зміни у світовій економіці, а також зростання ролі міжнародної кооперації в секторі високих технологій.

Третій розділ має прикладний характер і містить результати науково-практичних розробок, спрямованих на формування стратегічних напрямів

розвитку українсько-швейцарського інноваційного партнерства. Особливе місце займає обґрунтування агроінновацій як одного з найперспективніших напрямів співпраці, з огляду на провідні позиції Швейцарії у сферах біотехнологій, аграрної інженерії та сталого розвитку. Даний розділ включає розробку організаційно-правового механізму поглиблення двосторонньої взаємодії, який охоплює інституційні, нормативні, фінансові та управлінські інструменти підтримки інноваційних проєктів. Сформульовані стратегічні рекомендації спрямовані на посилення участі України у міжнародних інноваційних програмах, удосконалення інфраструктури інноваційної діяльності, розширення спільних дослідницьких платформ та забезпечення інтеграції українських інноваційних суб'єктів у глобальні науково-технологічні мережі. Крім того, окреслено можливості адаптації швейцарських практик до українських умов з метою підвищення національної конкурентоспроможності та прискорення економічного розвитку на основі інновацій.

Слід відзначити, що дисертація вирізняється високим рівнем методологічної цілісності, прикладною спрямованістю та значним потенціалом практичного використання її результатів у формуванні ефективної стратегії розвитку українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері. Отримані наукові положення можуть бути безпосередньо застосовані для удосконалення державної інноваційної політики, зміцнення міжнародних дослідницько-технологічних зв'язків та посилення інноваційної конкурентоспроможності України в умовах глобальних трансформацій.

Таким чином, характеристика основних положень дисертаційної роботи Булгакової Ольги Олексіївни на тему «Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері», свідчить про високий рівень наукової підготовки здобувача та її здатність до системного аналізу українсько-швейцарського партнерства. Робота демонструє вміння інтегрувати теоретичні напрацювання з практично орієнтованими підходами до удосконалення зовнішньої політики України. Отримані результати

відзначаються науковою обґрунтованістю, методологічною точністю та мають значний потенціал для практичного застосування: в органах державної влади та місцевого самоврядування; у системі вищої освіти та підготовки кадрів; у діяльності підприємств і бізнес-структур. Положення, винесені на захист, належно аргументовані, підтверджені емпіричними даними та посиланнями на авторитетні джерела, що засвідчує оригінальність і новизну дослідження. Загалом дисертація має значну наукову новизну, високу практичну цінність і відповідає вимогам до кваліфікаційних наукових робіт відповідного рівня.

4. Найважливіші наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертація відзначається значною науковою новизною. Метою роботи стало розкриття теоретико-методичних основ міжнародного співробітництва в інноваційній сфері, комплексне дослідження особливостей розвитку українсько-швейцарського інноваційного співробітництва як окремого явища глобальної інноваційної екосистеми, а також обґрунтування стратегічних пріоритетів його активізації у сфері агроінновацій в умовах післявоєнної розбудови економіки України. У відповідності до зазначеної мети дослідження в дисертаційній роботі поставлені й вирішені такі завдання: дослідити концептуальні основи розвитку міжнародного інноваційного співробітництва; охарактеризувати формування глобальної інноваційної екосистеми та її складових; узагальнити методичний інструментарій дослідження двосторонніх відносин в контексті міжнародного інноваційного співробітництва; провести порівняльний аналіз особливостей розвитку інноваційного потенціалу економік України та Швейцарії; проаналізувати ефективність існуючих механізмів українсько-швейцарського економічного співробітництва в інноваційній сфері; визначити й охарактеризувати виклики як каталізатори розвитку інноваційної складової українсько-швейцарського економічного співробітництва; обґрунтувати агроінновації в якості пріоритетного напрямку активізації українсько-швейцарського інноваційного співробітництва; розробити організаційно-правовий механізм розвитку українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері.

Першим науковим результатом є удосконалений теоретико-методологічний підхід до аналізу міжнародного інноваційного співробітництва України та Швейцарії, який ґрунтується на трансформації моделі «потрійної спіралі» в умовах цифровізації та глобальної інноваційної взаємодії. На відміну від традиційних інтерпретацій, де модель розглядалася як інституційна взаємодія університетів, бізнесу і держави, у дисертації вона представлена як динамічна мережа акторів відкритих інновацій, що функціонує крізь призму концепцій «Mode 2», «смарт-спеціалізації» та «мережевого суспільства». Цінність результату полягає у формуванні універсальної концептуальної основи для вивчення двосторонніх інноваційних зв'язків, здатної пояснювати сучасні механізми комерціалізації знань, еволюцію ролі університетів та трансформацію держави у координатора інноваційної екосистеми. У практичному аспекті створюється підґрунтя для удосконалення стратегій розвитку інноваційної дипломатії України.

Другим науковим результатом є удосконалений концептуальний дизайн глобальної інноваційної екосистеми. Наукова цінність результату полягає у створенні цілісної аналітичної рамки, що дозволяє дослідити місце України та Швейцарії у світовій інноваційній системі й визначити напрями їх зближення. Практичне застосування полягає у підвищенні ефективності державної політики щодо інтеграції України у глобальний інноваційний простір.

Авторкою удосконалена порівняльна характеристика первісного інноваційного потенціалу України та Швейцарії на основі SWOT-аналізу, що враховує системні відмінності у структурі НІС, технологічних пріоритетах, інституційній спроможності та наукових компетенціях. А також проведена комплексна оцінка ефективності чинних механізмів українсько-швейцарського інноваційного співробітництва, виконана на основі множинного регресійного аналізу (МНК у матричній формі) та кластеризації за методом k-середніх. Практична цінність полягає у тому, що запропонований підхід може використовуватися державними органами для перегляду та модернізації існуючих форматів співпраці.

Наступним науковим результатом є те, що методичний інструментарій оцінки ефективності двосторонніх НДДКР-проектів дістав подальшого розвитку шляхом розроблення багатокритеріальної моделі оцінювання інноваційних ініціатив за чотирима ефектами: науково-технологічним, економічним, соціальним і стратегічним. Подальшого розвитку дістала систематизація викликів українсько-швейцарського інноваційного співробітництва, побудованої за вісьмома критеріальними групами: рівень управління, галузеві особливості, інституційно-фінансова асиметрія, технологічні розриви, воєнні ризики, масштаб впливу, часовий горизонт подолання, ресурсна ємність та залежність від зовнішніх факторів. Також, особливої уваги заслуговує обґрунтований автором організаційно-правовий механізм розвитку українсько-швейцарського співробітництва в агроінноваційній сфері, побудований на гармонізованих моделях інноватизації АПК України та Швейцарії з використанням спеціалізованих безпілотних технологій.

Апробація наукових результатів у вигляді доповідей на науково-практичних конференціях, публікацій у наукових виданнях та наукових журналах підтверджує їх достовірність і практичну значущість. Ці публікації свідчать про високий рівень наукової доброчесності, оскільки вони були ретельно оцінені міжнародною науковою спільнотою.

Результати дисертації мають значний практичний потенціал для реалізації в державній політиці та стратегіях розвитку українсько-швейцарського співробітництва.

Дисертація Булгакової Ольги Олексіївни демонструє високий рівень наукової та практичної обґрунтованості. Ретельне використання теоретичних підходів, методів дослідження, а також емпіричних даних робить її результатами достовірними, актуальними та новаторськими.

5. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна.

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертації Булгакової Ольги Олексіївни є обґрунтованими та відзначаються високим рівнем достовірності й новизни, що досягається завдяки ґрунтовній методологічній базі дослідження. Для отримання нових наукових результатів здобувачка професійно та досить оригінально застосувала широкий спектр сучасних загальнонаукових і спеціальних методів. Використання широкої бази наукових джерел, що включає наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, статистичні дані та аналітичні звіти, забезпечує всебічне висвітлення проблематики дослідження та підтверджує наукову достовірність і обґрунтованість отриманих результатів. Усі наукові положення дисертації логічно пов'язані з метою та завданнями дослідження і підтверджені доказовим матеріалом. Структура роботи, що включає вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки, вибудована послідовно та системно, що свідчить про внутрішню цілісність і повноту розкриття теми.

Новизна дослідження відображена у сформульованих автором на захист результатах, із чітким позначенням положень, які удосконалено або набули подальшого розвитку. Достовірність результатів забезпечується високим рівнем апробації результатів роботи серед наукової спільноти: Основні положення і результати дослідження викладені автором у 17 працях загальним обсягом 6,3 д.а., у тому числі у 6-ти статтях у наукових фахових виданнях України. Загальний обсяг опублікованого матеріалу, що належить особисто дисертанту, становить 6,15 д.а.

Основні ідеї, теоретичні положення та висновки роботи були представлено на наукових конференціях, де відбувалося обговорення проміжних результатів дослідження. Рекомендації, отримані в ході роботи, знайшли практичне застосування, що підтверджується відповідними актами, що додатково свідчить про надійність та життєздатність запропонованих рішень. Таким чином, рівень обґрунтованості, достовірності та новизни

наукових положень дисертації повністю відповідає вимогам до кваліфікаційних робіт здобувачів ступеня доктора філософії.

Загалом, наукова робота О.О. Булгакової заслуговує високої оцінки за її теоретичну новизну, методологічну глибину та практичну значущість, а також має величезний потенціал для подальшого розвитку українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері.

6. Практична значущість результатів дисертаційного дослідження.

Практична значущість результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що розроблені автором теоретичні положення, методичні підходи та прикладні рекомендації доведені до рівня конкретних інструментів і механізмів активізації українсько-швейцарської інноваційної взаємодії. Можуть бути безпосередньо використані при розробленні та реалізації державної інноваційної політики, формуванні стратегій міжнародного науково-технологічного співробітництва, а також у процесі вибудовування ефективної моделі інтеграції України у глобальний інноваційний простір.

Запропонований інструментарій (методики оцінювання ефективності двосторонніх НДДКР-проектів, економетричні моделі аналізу впливу науково-технологічної кооперації на конкурентоспроможність економіки, система індикаторів розвитку інноваційної екосистеми, а також організаційно-правові механізми підтримки спільних агроінноваційних ініціатив) формує практичну основу для вдосконалення державного управління інноваційним розвитком, диверсифікації інструментів міжнародного технологічного партнерства та посилення інноваційної стійкості національної економіки.

Апробація та практичне тестування рекомендацій у діяльності наукових, освітніх і бізнес-структур підтверджують високий рівень прикладної цінності та реальну придатність отриманих результатів для посилення українсько-швейцарської співпраці в інноваційній сфері.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Структура та оформлення дисертації повністю відповідають чинним вимогам, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи високий рівень теоретичної обґрунтованості та прикладного значення отриманих авторкою наукових результатів, доцільно відзначити також окремі положення дисертаційного дослідження, що можуть бути предметом наукової дискусії або уточнення в подальших дослідженнях.

1. У першому розділі авторка ґрунтовно окреслює структуру глобальної інноваційної екосистеми, однак її характеристика значною мірою спирається на класичні моделі, тоді як сучасні дослідження пропонують ширший спектр нелінійних і мережевих підходів. Дискусійним залишається питання щодо критеріїв віднесення певних національних інноваційних систем до категорії високоефективних, оскільки запропоновані індикатори потребують глибшого емпіричного обґрунтування. Це створює потенціал для розширення теоретичної рамки дослідження за рахунок включення сучасних міждисциплінарних моделей інноваційної динаміки.

2. Методичний інструментарій, запропонований авторкою, містить комплекс методів макроекономічного та галузевого аналізу, однак залишає відкритим питання адаптації цих методів до асиметричних двосторонніх відносин. У роботі недостатньо обговорено обмеження порівняльних оцінок, що виникають унаслідок істотної різниці в масштабах економік, наукових інфраструктурах та рівнях технологічної зрілості України й Швейцарії. Викликає наукову дискусію також питання репрезентативності статистичних даних, адже темпи трансформацій в Україні можуть спричинити суттєві часові зрушення в індикаторах.

3. Порівняльний аналіз інноваційного потенціалу двох країн є змістовним, однак викликає дискусію питання щодо використаних індикаторів, частина яких не враховує якісні характеристики наукових досліджень. Зокрема, вагомими є не лише показники витрат на НДДКР, але й рівень комерціалізації технологій, інституційна глибина стартап-екосистем та патентна активність у пріоритетних секторах. У роботі доцільно було б ширше

висвітлити питання гнучкості регуляторного середовища, яке в Швейцарії є ключовим драйвером інновацій, а в Україні - однією з проблемних зон.

4. Авторка справедливо відзначає, що сучасні виклики можуть виступати каталізаторами поглиблення українсько-швейцарського інноваційного співробітництва, однак інтерпретація цих викликів потребує розширення у контексті глобальних технологічних трендів. У дисертації недостатньо висвітлено роль зовнішньополітичних факторів, які безпосередньо впливають на доступ України до міжнародних інноваційних програм. Дискусійним є твердження про універсальний позитивний вплив кризових явищ на інноваційний розвиток, оскільки наукові дослідження демонструють неоднозначність і часто залежність від інституційної стійкості країни. Доцільним є уточнення механізмів перетворення викликів на можливості, зокрема шляхом залучення галузевих кейсів та емпіричних підтверджень. Таке деталізоване опрацювання посилює аргументацію щодо внутрішньої логіки розвитку інноваційної взаємодії.

5. Запропоновані стратегічні напрями розвитку українсько-швейцарського співробітництва мають наукову новизну, однак потребують глибшого опрацювання щодо їх ресурсного забезпечення та інституційної реалізованості. Положення щодо агроінновацій як пріоритетного напрямку є обґрунтованим, проте варто ширше висвітлити можливості трансферу швейцарських технологій з урахуванням поточної структурної нестабільності українського агросектору. Дискусійним є питання масштабованості окремих запропонованих проєктів, оскільки їх ефективність залежить від доступності інвестицій, інфраструктурних передумов та рівня цифровізації сільського господарства.

Зазначені зауваження не знижують загального рівня виконання дисертації й не ставлять під сумнів наукову добросовісність та цінність отриманих результатів. Вони відкривають перспективні напрями для подальших досліджень здобувачки.

Загальний висновок

Дисертаційна робота є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому здобуто нові науково обґрунтовані положення та сформульовано прикладні рекомендації щодо теоретико-методологічних засад і практичних механізмів українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері. Робота вирізняється цілісністю структури, внутрішньою логікою викладу та високим рівнем опрацювання поставлених завдань. Обрана тема дисертаційного дослідження розкрита повною мірою, поставлену мету досягнуто, усі завдання виконано в повному обсязі.

Основні наукові результати обґрунтовано належним чином та оприлюднено у достатній кількості у фахових наукових виданнях. Дисертацію виконано на високому теоретико-методологічному та прикладному рівні.

З урахуванням викладеного слід констатувати, що дисертаційна робота Булгакової Ольги Олексіївни на тему «Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає встановленим вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44) та наказу МОН України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

Отже, авторка роботи, Булгакова Ольга Олексіївна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 29 Міжнародні відносини за спеціальністю 292 Міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування,
Дніпровського державного
аграрно-економічного університету

Підпис
Завірюється. Начальник ВК ДДАЕУ
«25 травня 2016 р.»

Світлана ХАЛАТУР

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 14:33:33 05.05.2026

Назва файлу з підписом: Відгук Халатур С.М.(Булгакова).pdf
Розмір файлу з підписом: 1.1 МБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук Халатур С.М.(Булгакова).pdf
Розмір файлу без підпису: 1.1 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ХАЛАТУР СВІТЛАНА МИКОЛАЇВНА

П.І.Б.: ХАЛАТУР СВІТЛАНА МИКОЛАЇВНА

Країна: Україна

РНОКПП: 3082320229

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 14:33:33 05.05.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000002C38830199798A07

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Удосконалений

Тип контейнера: Підписаний PDF-файл (PAdES)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (PAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.04.06 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
професору Анні ЗАЙЦЕВІЙ
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

рецензента, кандидата економічних наук, доцента,
доцента кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва економічного
факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

КИМА ОЛЕКСІЯ ОЛЕКСІЙОВИЧА

на дисертаційну роботу

Булгакової Ольги Олексіївни

«Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

в галузі знань 29 – Міжнародні відносини

за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»

**Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами,
планами, темами.**

Дисертаційна робота О.О. Булгакової присвячена надзвичайно актуальній проблемі – розвитку міжнародного інноваційного співробітництва України, зокрема зі Швейцарією, в умовах повоєнної відбудови. Вибір теми зумовлений об'єктивною необхідністю пошуку ефективних механізмів технологічної модернізації національної економіки та інтеграції у глобальні ланцюги створення вартості. Швейцарія, як безперечний лідер інноваційного розвитку (стабільне 1-е місце в Глобальному індексі інновацій – GII), є еталонною моделлю для асиміляції досвіду, а її стратегічне партнерство з Україною в умовах геополітичної турбулентності набуває особливого значення. Авторка слушно зазначає, що попри значну кількість праць із теорії інновацій, комплексні дослідження саме українсько-швейцарського треку практично відсутні, що підтверджує наукову та практичну значущість роботи.

Дисертаційна робота виконана відповідно до напрямів науково-дослідної роботи кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна в межах теми

«Імперативи розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобальних викликів» (номер державної реєстрації 0120U100907), у межах якої визначено особисто автором асиметрію інноваційного потенціалу економік України та Швейцарії, та «Міжнародні економічні відносини в контексті глобальної цифровізації» (номер державної реєстрації: 0123U101982), в межах якої узагальнено бар'єри в розвитку інноваційної складової українсько-швейцарських економічних відносин (довідка № 4001-33/16 від 06.11.2025).

Наукова новизна отриманих результатів.

У роботі отримано низку результатів, що мають наукову новизну:

удосконалено:

– теоретико-методологічний підхід до використання моделі «потрійної спіралі» як концептуальної основи розвитку міжнародного інноваційного співробітництва, що трансформується під впливом цифровізації та глобалізації: на відміну від попередніх досліджень, у яких вона розглядалася переважно як інституційна конструкція співпраці трьох секторів (університету, бізнесу та держави), у цій роботі її інтерпретовано як гнучку мережу взаємопов'язаних акторів, яка здатна еволюціонувати у напрямі відкритих інновацій, концепцій «Mode 2» та «розумної спеціалізації», а також крізь парадигму «мережевого суспільства», що дозволяє пояснити сучасні механізми комерціалізації знань, розширення ролі закладів вищої освіти до підприємницьких структур і зростання значення держави як координатора інноваційної екосистеми в умовах постіндустріальної економіки;

– концептуальний дизайн глобальної інноваційної екосистеми, що ґрунтується на синергетичній дії трьох фундаментальних основ, якими є: 1) міжнародне інноваційне співробітництво, включаючи регіональні моделі інноваційного співробітництва, НІС, індивідуальний НДДКР-потенціал країн-учасниць світового ринку інновацій, участь у створенні наукомісткої та цифрової продукції й послуг на паритетних засадах з метою інтеграції в глобальні ланцюги створення вартості; 2) міжнародні потоки знань і капіталу, включаючи розвиток глобальних тематичних дослідницьких мереж, цифрових платформ та віртуальних лабораторій, механізмів фінансування міжнародних інноваційних

проектів, міжнародної мобільності дослідників та інноваторів, спеціалізованої інфраструктури підтримки міжнародного трансферу технологій; 3) інституційно-правова інфраструктура транскордонної інноваційної діяльності, включаючи регулювання у сфері ІВ, міжнародні режими (специфічні та у суміжних сферах), міжнародні угоди щодо НДДКР, міжнародні організації, інтернаціональні професійні мережі та асоціації. Усе це у сукупності сприятиме більш ефективній взаємодії суб'єктів глобальної інноваційної сфери і адаптованості їх до викликів цифровізації;

– порівняльну характеристику первісного інноваційного потенціалу України та Швейцарії в контексті їхнього міжнародного інноваційного співробітництва на основі SWOT-аналізу, яка дозволила не лише виділити їхні сильні та слабкі сторони, можливості та загрози, а також зробити висновки щодо індивідуальних відмінностей у профілях успіху і обмежень (що створює міцне підґрунтя для взаємодоповнюючої співпраці у сфері інновацій), але й сформувані науково обґрунтовані прогнози щодо майбутньої динаміки взаємовигідного партнерства за різних сценаріїв розвитку зовнішнього середовища. Останні підтверджують безумовну перспективність реалізації спільних дослідницьких проєктів, які здатні не лише посилити національні інноваційні системи, а й сприяти технологічному прориву на глобальному рівні в коротко- та довгостроковій перспективі;

– комплексну оцінку ефективності чинних механізмів двостороннього українсько-швейцарського інноваційного співробітництва на основі множинного регресійного (за допомогою методу найменших квадратів у матричній формі) та кластерного (за методом k-середніх) аналізів, яка дозволила: 1) стратифікувати ключові групи механізмів в українсько-швейцарській співпраці за ступенем дієвості: високоефективні (бізнес-інкубатори та ІТ-кластери), середньої ефективності (академічна мобільність, грантові програми), низької ефективності (двосторонні меморандуми, декларативні угоди, листи про наміри); 2) визначити найбільш перспективні напрями оптимізації такого партнерства, зокрема шляхом використання схожих тенденцій в національних інноваційних спеціалізаціях для формування спільних технологічних рішень у

найбільш перспективних галузях, подолання інституційної фрагментарності через створення централізованого координаційного механізму з української сторони, диверсифікацію фінансових інструментів підтримки інноваційної співпраці, формування цифрових платформ для управління співпрацею тощо.

дістало подальшого розвитку:

– методичний інструментарій до оцінки ефективності двосторонніх НДДКР-проектів в рамках міжнародного інноваційного співробітництва, що ґрунтується на багатокритеріальному підході, який інтегрує виміри результативності спільних започаткувань за чотирма взаємопов'язаними ефектами (науково-технологічний, економічний, соціальний, стратегічний), що робить його придатним як для теоретичних висновків, так і для практичного застосування при формуванні та реалізації інноваційної політики різними країнами світу;

– систематизація викликів у розвитку інноваційної складової українсько-швейцарського економічного співробітництва за критеріями, які враховують різний характер, природу та масштаб таких бар'єрів, а саме: 1) за загальним характером (макро-, мезо-, мікрорівні); 2) у галузевому розрізі (ІТ, біотехнології, агроінновації, машинобудування, екоінженерія); 3) за структурною асиметрією (фінансовий, інституційний, ринковий, технологічний виміри); 4) за впливом воєнних ризиків (як окремої категорії); 5) за ступенем впливу на інноваційну співпрацю (критичні, суттєві, помірні); 6) за часовим горизонтом подолання (коротко-, середньо-, довгострокові); 7) за рівнем необхідних ресурсів для усунення (низько-, середньо-, високоресурсні); 8) за залежністю від зовнішніх факторів (ендогенні, екзогенні). Усе це дозволяє не лише структурувати існуючі виклики, а й окреслити пріоритети інноваційної політики загалом, оцінити доцільність використання тих або інших складових зовнішнього та внутрішнього потенціалів конкурентоспроможності щодо цього, та спрогнозувати максимально об'єктивні терміни усунення різноманітних перешкод, створюючи реалістичну основу для формулювання рекомендацій щодо їхнього подолання;

– обґрунтування доцільності використання організаційно-правового механізму розвитку українсько-швейцарського співробітництва у сфері

агроінновацій, який на основі розроблених гармонізованих моделей інноватизації національних АПК обох країн за допомогою спеціалізованих дронів враховує специфічні передумови, результати, перспективи та виклики процесів впровадження інновацій для України та Швейцарії, а також дозволяє уможливити на практиці прискорення технологічної модернізації економіки нашої держави, підвищення її міжнародної конкурентоспроможності на світовому ринку наукомістких й цифрових технологій, інтеграцію у глобальний та європейський інноваційний простір.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені автором у дисертаційній роботі теоретичні положення та практичні рекомендації можуть бути основою для подальших наукових розвідок двосторонньої синергії між Україною та Швейцарією в контексті міжнародного інноваційного співробітництва як окремого явища глобальної інноваційної екосистеми. Основні результати дисертаційної роботи доведено до рівня нових концептуальних положень, стратегічних напрямів співпраці та способів їх реалізації, а також прикладних пропозицій. Наукові розробки та практичні рішення було впроваджено в діяльність ТОВ «Харківський бронетанковий завод» в рамках консалтингової роботи та стратегічного планування основних напрямів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) на 2026-2027 роки (довідка про впровадження № 51-11 від 04.12.2025); селянським фермерським господарством «ТАТІАНА» з метою інноватизації виробничо-постачального екосередовища (довідка про впровадження № 104 від 03.12.2025); Садівничим товариством «ПРИБОЙ» для створення природоорієнтованої візії, а також удосконалення внутрішньоструктурного регулювання Товариства згідно з основними вимогами національної системи сільськогосподарських знань та інновацій (довідка про впровадження № 2025-5 від 29.11.2025); Гетеборзькою школою бізнесу, економіки та права Гетеборзького університету (м. Гетеборг, Швеція) для створення спеціалізованого освітнього модуля із вивчення особливостей фасилітації співпраці країн-кандидатів в ЄС з найперспективнішими європейськими країнами-союзниками в контексті створення спільних агроінновацій (довідка про впровадження № 1 від 19.12.2025), а також в

освітньому процесі ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна при викладанні дисциплін «Світова економіка», «Економіка України в умовах трансформації» та «Гео економічна стратегія України» (довідка про впровадження № 0201/137 від 15.01.2026).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень.

Достовірність результатів забезпечується використанням значного масиву статистичних даних (Держстат України, WIPO, OECD, SECO, Федеральне статистичне управління Швейцарії), застосуванням сучасних методів дослідження (економетричне моделювання, SWOT-аналіз, кейс-стаді, метод «потрійної спіралі»), а також апробацією результатів на 15 міжнародних та всеукраїнських конференціях. Структура роботи (три розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки) є логічною та повністю відповідає поставленій меті та завданням.

Повнота викладу результатів у публікаціях.

Основні положення дисертації достатньо повно відображені у 17 наукових працях, з яких 6 статей у фахових виданнях України. Публікації відображають ключові аспекти дисертаційного дослідження: теоретико-методологічні засади (статті № 3, 5), аналіз потенціалу та ефективності співробітництва (статті № 2, 6), перспективи агроінновацій (стаття № 4). Апробація на міжнародних конференціях у Швейцарії, Швеції, Естонії, Австрії свідчить про високий рівень обговорення результатів та їх визнання міжнародною спільнотою.

Особистий внесок дисертанта в отриманих наукових результатах

Дисертаційна робота Булгакової О.О. є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі наукові результати, які викладено в дисертаційній роботі отримані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті ідеї та положення, що є результатом самостійного дослідження здобувачки.

Оцінка структури дисертації, мови та стилю викладення

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Кожна структурна складова містить опис

розв'язання дослідницького завдання, наукову аргументацію та фахове формулювання отриманих результатів дослідження.

Дисертація написана діловою українською мовою з науковим стилем викладення її змісту, характеризується цілісністю, смисловою завершеністю, логічною послідовністю розглянутих питань, точністю використання спеціальної термінології, чіткістю, ясністю та об'єктивністю викладення матеріалів дослідження.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Текст дисертаційної роботи пройшов перевірку на наявність текстових запозичень у системі «StrikePlagiarism». За результатами перевірки, виявлено відсутність текстових запозичень без належного посилання на джерело та встановлено, що дисертаційна робота Булгакової Ольги Олексіївни на тему: «Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері» відповідає принципам академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження.

Позитивно оцінюючи роботу в цілому, вважаю за необхідне висловити декілька дискусійних положень та зауважень, які здебільшого мають уточнюючий характер:

1. У роботі значна увага приділяється аналізу структури глобальної інноваційної екосистеми та моделі «потрійної спіралі» (с. 32-36), що в цілому заслуговує схвалення. Водночас, слід зазначити, що розкриття еволюційного аспекту впровадження цієї моделі в українських реаліях з огляду на історично сформовану структуру НАН України та її відокремленість від університетської науки є також нагальним завданням. Потребує уточнення думка авторки щодо того, чи необхідно розглядати академічні інститути НАН як окремий елемент інноваційної системи, чи вони мають інтегруватися в університетську структуру в рамках моделі «підприємницького університету».

2. У третьому розділі при обґрунтуванні пріоритетності агроінновацій авторка використовує значний фактологічний матеріал щодо дронів. Однак, на наш погляд, в запропонованому організаційно-правовому механізмі (табл. 3.5) дещо бракує оцінки конкретних фінансово-економічних параметрів (обсягів

інвестицій, термінів окупності, моделі розподілу прибутків між сторонами, або, як мінімум, опису економічного ефекту, як саме застосування агродронів допоможе із ситуацією в зовнішній торгівлі, яка склалася – використання українського зерна швейцарськими трейдерами для отримання прибутку через різницю в цінах закупівлі та продажу). Подальші дослідження з приводу створення системного підходу – поєднання економетричної моделі, організаційно-правового механізму, економічного обґрунтування у вирішенні загальної проблеми низької ефективності експорту зерна, могли б посилити науковий бекграунд здобувача та збільшити практичну значущість роботи для стейкхолдерів.

3. При економетричному моделюванні (п. 2.2) авторка отримує надзвичайно високий коефіцієнт детермінації ($R^2 \approx 0.999$), пояснюючи це калібруванням моделі на обмеженому періоді. Чи не вважає авторка за доцільне в подальших дослідженнях протестувати запропоновану модель на ширшому масиві даних (включно з іншими країнами-партнерами) для підтвердження її універсальності?

4. У роботі приділено значну увагу аналізу викликів воєнного часу, зокрема «відтоку мізків» та релокації бізнесу (с. 199-202). На додаток до цього, вочевидь, потребує уточнення такий важливий виклик як питання про те, яким чином запропонований механізм співпраці у сфері агродронів може бути реалізований в умовах чинних обмежень воєнного стану (заборона польотів БПЛА), та які тимчасові рішення авторка могла б запропонувати на період до скасування цих обмежень.

Загалом зазначені зауваження не мають принципового характеру, не зменшують наукову новизну, теоретичну і практичну значущість дисертаційного дослідження і не впливають на його загальну високу оцінку.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Булгакової Ольги Олексіївни «Розвиток українсько-швейцарського співробітництва в інноваційній сфері» є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, яке містить нові, науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання – розробку

теоретико-методологічних засад та практичних рекомендацій щодо активізації інноваційного партнерства України та Швейцарії в умовах повоєнної відбудови.

Робота відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами) «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а її автор, Булгакова Ольга Олексіївна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

РЕЦЕНЗЕНТ:

Доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва економічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна,
кандидат економічних наук, доцент

Олексій КІМ

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу
кадрів

О. Булгакова

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ

створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 13:27:20 05.05.2026

Назва файлу з підписом: Скан_відгук_Кім.PDF.asice

Розмір файлу з підписом: 5.3 МБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Скан_відгук_Кім.PDF

Розмір файлу без підпису: 6.2 МБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Кім Олексій Олексійович

П.І.Б.: Кім Олексій Олексійович

Країна: Україна

РНОКПП: 2955815978

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 13:26:44 05.05.2026

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 514B5C86A1E5DA11040000007E3D390091BA3F05

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.04.06 13:00